



Ministerie van Justitie en Veiligheid

Handreiking voor inzageverzoeken bij vermoedens van (onterechte) signalerings in het kader van terrorisme

Introductiewoord

Terrorisme houdt zich niet aan de landsgrenzen. Om ons land veilig te houden, werken onze opsporingsinstanties en inlichtingen- en veiligheidsdiensten dag en nacht met partners over de hele wereld samen. Een van de manieren waarop ze dit doen is door mensen te signaleren in internationale informatiesystemen. Een dergelijke signalering heeft bijvoorbeeld als doel om iemand aan te houden of om meer informatie te verzamelen. Mensen die gesignaleerd staan, zouden dit bijvoorbeeld kunnen merken op het moment dat zij landsgrenzen oversteken. Nederland kent strenge wet- en regelgeving om ervoor te zorgen dat er zorgvuldig met de gegevens van Nederlandse burgers wordt omgegaan.

De mogelijke impact van een signalering op iemands leven kan groot zijn. Ik wil graag een helpende hand bieden aan mensen die vermoeden dat zij (onterecht) staan gesignaleerd in het kader van terrorisme. Met deze handreiking krijgen zij meer inzicht in betrokken overheidsinstanties, het proces van signaleren, het opvragen van gegevens en mogelijke vervolgstappen.

De genoemde mogelijkheden in deze handreiking bieden waarschijnlijk niet in alle gevallen een oplossing voor problemen die Nederlandse burgers kunnen ervaren in het buitenland. Bij een signalering door een ander land dan Nederland zijn de interventiemogelijkheden van Nederland zeer beperkt. Nederland kan namelijk niet in de rechtsorde van andere landen treden. Als een Nederlander door een weigering van de toegang tot een ander land ter plaatse in nood komt, dan kan altijd een beroep worden gedaan op consulaire bijstand via het consulaat of de ambassade in het betreffende land.

De Minister van Justitie en Veiligheid,

D.M. van Weel

Aanleiding

Waarom heeft de overheid deze handreiking gemaakt?

Deze handreiking is opgesteld door het Ministerie van Justitie en Veiligheid, mede namens de in deze handreiking genoemde organisaties en betrokken ministeries, om mensen die vermoeden dat zij (onterecht) nationaal en/of internationaal gesignaleerd staan meer inzicht te bieden in het proces van signaleren, het opvragen van gegevens en mogelijke vervolgstappen. Deze handreiking is geschreven in het kader van informatie-uitwisseling en signaleren in relatie tot terrorisme.

Handreiking is een hulpmiddel, wet- en regelgeving is leidend

Dit document is vastgesteld op 1 november 2024. Door de veranderende aard van wet- en regelgeving kan het zijn dat na voorgenoemde datum de wet- en regelgeving is veranderd. Op wetten.overheid.nl vindt u altijd de meest actuele wet- en regelgeving. Ook kunnen contactgegevens van de verschillende organisaties over de tijd veranderen. Check daarom altijd de actuele contactinformatie op de website van de desbetreffende organisatie.

Inleiding

De overheid mag en moet in het kader van haar taak in relatie tot de aanpak van terrorisme (persoons) gegevens verwerken. Betrokken instanties hebben verschillende taken en verantwoordelijkheden en daarom ook verschillende wettelijke grondslagen om in het kader van hun taak gegevens te mogen verwerken. In deze handreiking komt alleen de taak van de opsporingsinstanties en de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in het kader van de bestrijding van terrorisme aan bod.

Het is essentieel om bij dit onderwerp over de landsgrenzen samen te werken. Internationale samenwerking op het gebied van terrorisme vindt vooral plaats in de vorm van het delen van gegevens. Dit kan op een aantal manieren. Gegevens kunnen tussen twee betrokken landen gedeeld worden. Maar gegevens kunnen ook gedeeld worden met samenwerkingsverbanden met meerdere landen, zoals bijvoorbeeld Europol. Daarnaast bestaan er mogelijkheden om mensen te signaleren in internationale informatiesystemen in het kader van verdenkingen van terrorisme, zoals bijvoorbeeld in het Schengen Informatie Systeem of bij een organisatie als Interpol. Het doel van een signalering kan zijn om iemand aan te laten houden in een ander land, maar ook om deze persoon gericht of onopvallend te controleren om zo meer informatie te verzamelen.

Het kan zijn dat mensen het vermoeden hebben dat zij (onterecht) gesignaleerd staan, bijvoorbeeld omdat zij bij internationale reizen bovengemiddeld vaak gecontroleerd worden of hen onverwacht een visum wordt geweigerd. Voor hen is deze handreiking geschreven.

Welke instanties zijn hierbij betrokken?

In Nederland zijn er een paar instanties die nationaal en internationaal mogen signaleren in het kader van terrorisme. Dit zijn de politie, de Koninklijke Marechaussee (KMar), de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD). Deze instanties mogen Nederlandse burgers signaleren, maar ook buitenlanders die verdacht worden van ernstige misdrijven in Nederland. Deze bevoegdheid is wettelijk vastgelegd¹. In deze wetten staan ook waarborgen opgenomen om te zorgen dat signaleringen op zorgvuldige wijze worden uitgevoerd en weer worden verwijderd als deze niet meer actueel zijn. Zo geldt bijvoorbeeld voor de politie dat het Openbaar Ministerie toestemming moet geven voordat een naam wordt opgegeven voor signalering. Daarnaast toetsen de politie en de KMar ook zelf of de gegevens volgens hun wet gedeeld mogen worden.

Elk land heeft de bevoegdheid om te signaleren op zijn eigen manier geregeld op basis van de eigen nationale wet- en regelgeving. Net als in Nederland zijn dit vaak opsporingsinstanties of inlichtingen- en veiligheidsdiensten, hoewel de taken en bevoegdheden van – en de samenwerking tussen – deze diensten sterk kunnen afwijken van hoe dat in Nederland is geregeld. Voor internationale systemen en organisaties zoals het Schengen Informatie Systeem, Europol en Interpol zijn internationaal geldende regels afgesproken.

Buitenlandse opsporings- of veiligheidsdiensten mogen hun eigen burgers, maar bijvoorbeeld ook Nederlandse burgers, signaleren op het moment dat er aanwijzingen zijn voor betrokkenheid bij terrorisme. Dit hoeft niet te betekenen dat dit gebeurt met medeweten of op basis van informatie van de Nederlandse overheid. Als de signalering in een internationaal systeem staat waar de bevoegde Nederlandse instanties (zoals genoemd in dit document) ook toegang toe hebben, kunnen zij dit wel inzien. Wanneer een ander land iemand signaleert in hun eigen nationale systeem, kunnen Nederlandse instanties dit niet inzien.

¹ Wanneer er in deze handreiking gesproken wordt over wettelijke bevoegdheden of verplichtingen, dan wordt verwezen naar de Wet politiegegevens (Wpg) voor de politie en de KMar. Voor de AIVD en MIVD is dit de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv).

Hoe kunt u meer te weten komen over uw eigen gegevens?

U kunt bij alle genoemde signalerende instanties een inzageverzoek doen. Alle instanties zijn verplicht hier binnen hun wettelijk vastgelegde termijn (enkele weken tot enkele maanden) op te reageren. Op de website van de Autoriteit Persoonsgegevens (<https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/>) zijn verschillende voorbeelden te vinden van een brief voor een inzageverzoek. Let op, u zult bij alle instanties apart een verzoek moeten indienen. De betrokken organisaties zijn gebonden aan hun eigen wet- en regelgeving. Hierdoor kan en mag een organisatie alleen communiceren over gegevens die door de eigen organisatie zijn ingevoerd.

Betrokken instanties kunnen en mogen niet in alle gevallen alle gegevens aan u verstrekken. In de wet staan uitzonderingsgronden beschreven die worden meegenomen bij de beoordeling van het vrijgeven van uw gegevens. Uitzonderingsgronden zijn redenen waarom bepaalde informatie niet gegeven mag of hoeft te worden naar aanleiding van een inzageverzoek. Dit zal bijvoorbeeld het geval zijn wanneer informatie onderdeel uitmaakt van een lopend strafrechtelijk onderzoek of wanneer er zorgen zijn dat met het naar buiten brengen van de informatie risico's voor de openbare orde of nationale veiligheid optreden.

Politie

U kunt uw verzoek – als dit specifiek is gericht op (onterechte) signaleringen – richten aan de Eenheid Landelijke Expertise en Operaties. Dit kan per mail via jz.le@politie.nl of per post aan Staf Juridische Zaken, Postbus 100, 3970 AC Driebergen. Daarnaast is het ook mogelijk om een schriftelijk verzoek in te dienen bij de Privacydesk van de politie in uw regio. Vooradressen kunt u terecht op www.politie.nl. Voor inzageverzoeken aan Interpol, Europol en het Schengen Informatie Systeem kunt u ook de politie aanschrijven. Een kanttekening hierbij is dat de politie alleen gegevens aan u mag verstrekken vanuit Interpol, Europol of het Schengen Informatie Systeem als die informatie door de Nederlandse politie in de systemen is geplaatst.

KMar

U kunt uw verzoek indienen via het invulformulier op de website van de Koninklijke Marechaussee [<https://www.marechaussee.nl/contact/uw-persoonsgegevens-bij-de-marechaussee>].

AIVD

U kunt uw verzoek indienen via de website van de AIVD [<https://www.aivd.nl/onderwerpen/inzageverzoeken/documenten/formulieren/2022/01/12/aanvraagformulier-voor-inzage-persoonsgegevens>].

MIVD

U kunt uw verzoek indienen via de website van het Ministerie van Defensie [<https://www.defensie.nl/onderwerpen/militaire-inlichtingen-en-veiligheid/contact-met-de-mivd/inzageverzoek-indienen>].

Interpol

Wilt u een verzoek indienen bij Interpol, dan loopt dit via de politie of de KMar. Gaat het om een signalering in de Interpolsystemen door een ander land dan Nederland, dan kunt u een verzoek om inzage tot of wijziging of verwijdering van de gegevens richten aan de *Commission for the Control of INTERPOL's Files*. Informatie daarover is te vinden op de website van Interpol: <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Commission-for-the-Control-of-INTERPOL-s-Files-CCF/How-to-submit-a-request>.

Europol

Binnen Europol worden (persoons)gegevens uitgewisseld tussen EU-landen. Europol heeft geen eigen systeem voor signaleringen en kan ook niet eigenstandig iemand signaleren. Om een inzageverzoek te doen bij Europol kunt u dit via de politie laten verlopen of rechtstreeks bij Europol. Dit kan per mail via dpf@europol.europa.eu of per post aan Europol, *Data Protection Function*, P.O. Box 90850, 2509 LW Den Haag. U wordt verzocht in de titel van de brief of de mail het onderwerp 'Data Subject Access Request' te vermelden. Deze informatie en een voorbeeldbrief is ook te vinden op de website van de Autoriteit Persoonsgegevens te vinden.

Welke vervolgstappen kunt u zetten?

Als u meent dat de verwerking van uw gegevens bij een van de genoemde Nederlandse instanties heeft geleid tot een onterechte internationale signalering door die instanties, dan kunt u een verzoek om rectificatie en/of voor het laten verwijderen van uw gegevens indienen. Het is belangrijk dat u duidelijk aangeeft waarom u vindt dat rectificatie of verwijdering van gegevens aan de orde is. Net als bij inzageverzoeken geldt dat u dit bij alle organisaties apart dient te doen. Ook hiervoor heeft de Autoriteit Persoonsgegevens op hun website een goed voorbeeld staan.

Wanneer de Nederlandse organisatie constateert dat de verwerking van uw gegevens of een signalering inderdaad onterecht is, dan wordt deze uiteraard verwijderd. Organisaties kunnen en mogen niet in alle gevallen gehoor geven aan een verzoek tot rectificatie of verwijdering. Ook hiervoor geldt dat er uitzonderingsgronden in de wet zijn opgenomen. Er wordt altijd per individueel verzoek een besluit gemaakt. Bent u het niet eens met de afhandeling van uw verzoek, dan kunt u beroep instellen bij de Nederlandse bestuursrechter. De Autoriteit Persoonsgegevens is in sommige gevallen in staat om te bemiddelen of u te adviseren. Meer informatie vindt u hierover op hun website.

Het is ook mogelijk dat andere landen eigenstandig zijn overgegaan tot signalering. Dit hoeft niet te betekenen dat dit gebeurt met medeweten van of op basis van informatie die afkomstig is van de Nederlandse overheid. Helaas zijn er dan maar beperkte mogelijkheden om u in dat geval te helpen. Op het moment dat u in het buitenland in nood komt, bijvoorbeeld door weigering van de toegang tot het land, dan kunt u een beroep doen op consulaire bijstand. Daarnaast kan de Nederlandse ambassade ter plaatse helpen door u in contact te brengen met de relevante buitenlandse instanties aldaar. Mogelijk kunt u een inzageverzoek doen ter plaatse op basis van de wet- en regelgeving die in dat land van toepassing is. Wanneer een signalering van een Nederlander gemeld is aan de Nederlandse overheid of door andere omstandigheden bij Nederland bekend wordt, dan kan Nederland via diplomatieke wegen vragen hierover stellen. Het staat een ander land vrij om hier wel of niet op te reageren. Elke oplossing, voor zover deze voorhanden is, zal in praktijk maatwerk vereisen.

Dit is een uitgave van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Den Haag, november 2024.